26. 10. 2023

ID: 117107

Legitimní očekávání a insolvence

Teleologická interpretace je metodou, která zjišťuje smysl konkrétního právního předpisu pomocí účelu, pro který byl přijat, aby jeho aplikací bylo možno dosáhnout účelu, který zákonodárce zjevně sledoval. Ratio legis insolvenčního řízení nespočívá v povinnosti minuciózně zkoumat právní čistotu veškerých úkonů, proběhlých třeba před mnoha lety, ale v co nejrychlejším a spravedlivém uspokojení věřitelů. Ke znakům právního státu neodmyslitelně patří hodnota právní jistoty a z ní vyplývající princip ochrany důvěry občanů v právo, které jsou v nejobecnější podobě obsaženy v čl. 1 odst. 1 Ústavy. Povaha materiálního právního státu přitom obsahuje rovněž s ním spjatou maximu, podle níž, jestliže někdo jedná v oprávněné důvěře v nějaký zákon a v právo vůbec, nemá být v této své důvěře zklamán.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 2323/22 ze dne 23.8.2023)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky, společnosti KOMPO ZLÍN s.r.o., se sídlem Z., zastoupené JUDr. V.H., advokátem se sídlem Z., proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022 č. j. 29 Cdo 1419/2020-448, proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. prosince 2019 č. j. 10 Cmo 3/2017-374 a proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 15. prosince 2016 č. j. 4 Cm 21/2013-142, za účasti Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Olomouci a Krajského soudu v Brně jako účastníků řízení, a Mgr. M.S., správce konkursní podstaty úpadce Svit, a.s. Zlín, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022 č. j. 29 Cdo 1419/2020-448, rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 12. 2019 č. j. 10 Cmo 3/2017-374 a rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. 12. 2016, č. j. 4 Cm 21/2013-142 bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces, zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tyto rozsudky se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Vývoj případu a řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhala s odkazem na tvrzené porušení svých základních práv zrušení shora citovaných rozhodnutí obecných soudů. Podle jejího názoru bylo rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022 č. j. 29 Cdo 1419/2020-448, rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. prosince 2019 č. j. 10 Cmo 3/2017-374 a dále rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 15. prosince 2016 č. j. 4 Cm 21/2013-142 porušeno v článku 90 Ústavy zakotvené právo na řádný proces, v článku 36 odst. 1, odst. 2 a v článku 38 Listiny základních práv a svobod, v článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v článku 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech právo na spravedlivý proces a na soudní ochranu, a dále v článku 11 odst. 1, odst. 4 Listiny základních práv a svobod, v článku 17 Všeobecné deklarace lidských práv, v článku 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a v článku 17 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie ústavně zaručené právo na ochranu vlastnictví.

2. Dne 20. března 2013 podala stěžovatelka proti správci konkursní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín (vedlejšímu účastníkovi řízení před Ústavním soudem) u Krajského soudu v Brně žalobu o vyloučení nemovitosti z konkurzní podstaty úpadce Svit a. s. Zlín. Krajský soud v Brně podanou žalobu zamítl rozsudkem ze dne 15. prosince 2016 č. j. 4 Cm 21/2013-142, a to s odkazem na rozsudek Nejvyššího

soudu ze dne 14. prosince 2004 sp. zn. 29 Odo 31/2004, podle kterého k přímému prodeji majetku z konkurzní podstaty úpadce je potřeba předchozího souhlasu konkurzního soudu, kterýžto souhlas je podmínkou platnosti uzavřené smlouvy, což v případě prodeje majetku stěžovatelce v roce 2002 splněno nebylo; podle nalézacího soudu měla stěžovatelka v roce 2002 vědět, že k prodeji majetku z konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín je potřeba souhlasu konkurzního soudu, který musí být souhlasem předchozím. Proti rozsudku nalézacího soudu podala stěžovatelka odvolání.

3. Rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. března 2018 č. j. 10 Cmo 3/2017-238 byl pro stěžovatelku nepříznivý rozsudek nalézacího soudu změněn tak, že žalobě na vyloučení nemovitostí z konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín bylo vyhověno; odvolací soud nesouhlasil se závěrem soudu nalézacího v tom, že by k přímému prodeji majetku z konkurzní podstaty úpadce Svit a. s. Zlín byl v roce 2002 potřeba předchozí souhlas konkurzního soudu, neboť o potřebě předchozího souhlasu konkurzního soudu § 27 odst. 2 zákona číslo 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění platném a účinném v rozhodném období roku 2002, ničeho výslovně nestanoví. Proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu, pro stěžovatelku příznivému a dle jejího názoru věcně správnému, podal vedlejší účastník dne 3. července 2018 dovolání, ke kterému se stěžovatelka vyjádřila podáním ze dne 3. srpna 2018.

4. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2019 č. j. 29 Cdo 3071/2018-287 byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, a věc byla vrácena k dalšímu řízení. Dovolací soud totiž setrval na svých závěrech, vyjádřených v jeho rozsudku ze dne 14. prosince 2004, sp. zn. 29 Odo 31/2004, s tím, že tyto jsou použitelné i na případ stěžovatelky. Ve znovu otevřeném odvolacím řízení pak Vrchní soud v Olomouci vydal dne 17. prosince 2019 pod č. j. 10 Cmo 3/2017-374 rozsudek, kterým tentokrát potvrdil pro stěžovatelku nepříznivý zamítavý rozsudek nalézacího soudu ze dne 15. prosince 2016 č. j. 4 Cm 21/2013-142; odvolací soud oproti svému předchozímu rozhodnutí nyní dospěl k závěru o použitelnosti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2004 sp. zn. 29 Odo 31/2004 i na tento případ a uzavřel, že stěžovatelka měla již v roce 2002 vědět, že souhlas konkurzního soudu s prodejem majetku z konkurzní podstaty úpadce Svit a. s. Zlín musí být souhlasem předchozím, že jde o podmínku platnosti právního úkonu (dnes právního jednání), a že stěžovatelka nejednala v omluvitelném právním omylu a v dobré víře. Proti tomuto rozsudku podala stěžovatelka dovolání. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022 č. j. 29 Cdo 1419/2020-448 bylo dovolání zamítnuto.

II. Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka v odůvodnění obsáhlé ústavní stížnosti, doplněné několika dalšími podáními, uvedla, že dne 2. dubna 2002 uzavřeli Ing. Roman Rais, správce konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín, a Ing. Radek Mikula, likvidátor společnosti KONTY, a. s. v likvidaci, dohodu o společném postupu při zpeněžování aktiv společnosti Komponenty a. s. Zlín, která byla dceřinou společností úpadce Svit a.s. Zlín. Následně vyhlásili veřejnou obchodní soutěž dle § 281 a násl. zákona číslo 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v tehdy platném a účinném znění, jejímž předmětem byl soubor věcí a majetkových hodnot týkajících se podnikání společnosti Komponenty a.s. Zlín.

6. V daném případě byl k prodeji nabízen soubor věcí a majetkových hodnot tvořící funkční dceřinou společnost úpadce (Komponenty a.s. Zlín), tedy šlo o jeden celek, takže nebylo možné si koupit pouze něco, ale bylo možné koupit všechno nebo nic. Stěžovatelka se do vyhlášené veřejné obchodní soutěže přihlásila a dopisem ze dne 2. května 2002 jí bylo sděleno, že její nabídka byla dne 30. dubna 2002 ze strany vyhlašovatelů veřejné obchodní soutěže vyhodnocena jako nejvýhodnější, a že celý průběh soutěže byl potvrzen věřitelským výborem Svit a.s. Zlín. Protože šlo o veřejnou obchodní soutěž dle § 281 a násl. obchodního zákoníku v tehdy platném a účinném znění, musí se podle stěžovatelky zajisté uplatnit také jeho § 286 a § 287, což znamená, že doručením dopisu ze dne 2. května 2002 stěžovatelce došlo k uzavření smlouvy ohledně majetku, který byl jako jeden celek

nabízen v rámci veřejné obchodní soutěže, a stěžovatelka se tak stala jeho vlastnicí. Následně uzavírané smlouvy na jednotlivé položky onoho nabízeného jednoho celku tak již nemohly být ničím jiným než pouhými "technikáliemi'', zajišťujícími předání majetku od vyhlašovatelů ke stěžovatelce. Pokud jde o následný vklad vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch stěžovatelky do katastru nemovitostí, pak tento měl dle jejího názoru s ohledem na titul nabytí (veřejnou obchodní soutěží dle § 281 obchodního zákoníku v tehdy platném a účinném znění) již toliko deklaratorní účinky.

7. Stěžovatelka je toho názoru, že v roce 2002 nepotřeboval Ing. Rais souhlas konkurzního soudu dle § 27 odst. 2 zákona číslo 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v tehdy platném a účinném znění, k tomu, aby mohl majetek úpadce Svit a. s. Zlín zpeněžit veřejnou obchodní soutěží, realizovanou dle § 281 a násl. zákona číslo 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v tehdy platném a účinném znění, neboť veřejná obchodní soutěž realizovaná v rozhodném znění tehdejších právních předpisů se blíží spíše veřejné dražbě, neboť se jí mohl zúčastnit kdokoliv; nešlo tedy o omezenou účast pouze předem vybraných osob. Dle přesvědčení stěžovatelky tak v roce 2002 Ing. Rais ke zpeněžení majetku úpadce Svit a.s. Zlín ani nepotřeboval souhlas konkurzního soudu, natož pak souhlas předchozí.

8. Stěžovatelka se dále domnívá, že pokud se vedlejší účastník rozhodl zpochybnit tuto veřejnou obchodní soutěž, měl tak učinil ohledně celku, a ne pouze její části, o kterou má zájem. V roce 2002 byl totiž v rámci společné veřejné obchodní soutěže nabídnut k prodeji nejenom majetek konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín, ale i majetek mimo konkurzní podstatu, který však s majetkem konkurzní podstaty tvořil jeden funkční celek. Ostatně na straně třetí vyhlášené veřejné obchodní soutěže je v poslední větě uvedeno, že "Předmět prodeje, tedy uvedené výše jako a), b) c) d) jsou vyhlašovateli nabízeny a prodávány jako celek." Stěžovatelka se totiž v roce 2002 veřejné obchodní soutěže zúčastnila s důvěrou a očekáváním v to, že buďto si odkoupí všechno, co bylo k prodeji nabídnuto, anebo si nekoupí nic. Po více než deseti letech, a dnes již po více než dvaceti letech přece nemůže být výsledek pro stěžovatelku takový, že jí v rámci onoho nabízeného celku zůstane jenom "něco", a to za situace, kdy nemohla nijak ovlivnit to, co bylo v rámci onoho celku v roce 2002 společně nabídnuto k odkoupení. Vedlejší účastník veřejnou obchodní soutěž realizovanou v roce 2002 společně Ing. Raisem a Ing. Mikulou nikdy jako celek nezpochybnil, ale pouze si vybral část tehdy nabízeného a prodaného majetku nemovitosti, což dle názoru stěžovatelky není možné akceptovat. Stěžovatelka přece nemůže být nyní po více než dvaceti letech ve své důvěře a ve svém legitimním očekávání zklamána; takovýto výsledek se příčí obecné představě spravedlnosti a dostává se do zřetelného rozporu s § 1 až § 3 a § 6 občanského soudního řádu.

9. Stěžovatelka je rovněž přesvědčena o tom, že vedlejší účastník, jako nový správce konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín, by měl respektoval výsledek veřejné obchodní soutěže realizované dle § 281 obchodního zákoníku v tehdy platném a účinném znění, s ohledem také na tu skutečnost, že realizovaná veřejná obchodní soutěž nebyla nikdy a nikým jako celek zpochybněna. Navíc Ing. Rais nebyl odvolán z funkce správce konkurzní podstaty pro neplnění povinností, ale v důsledku zrušení konkurzu odvolacím soudem. Vedlejší účastník nejen že by měl respektovat výsledek provedené veřejné obchodní soutěže, ale měl by také udělat vše pro to, aby případná pochybení, kterých se však nedopustila stěžovatelka, byla napravena. Ostatně § 45 odst. 1 část věty za středníkem zákona číslo 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, v rozhodném znění, zcela jasně uvádí, že zrušením konkurzu není dotčena platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkurzu.

10. Dále stěžovatelka poukázala také na širší souvislosti dané věci, včetně aspektu sociálního. Zdůraznila, že jako výherce vyhlášené veřejné obchodní soutěže získala nejenom majetek (movitý a nemovitý), ale převzala také zaměstnance. Pokud by stěžovatelka byla zbavena jedné části toho původního "balíčku majetku", konkrétně nemovitostí, tak více než dvě stě zaměstnanců přijde o práci. Bez předmětných nemovitostí totiž stěžovatelka nemůže uvedený podnik provozovat, což ve svém důsledku povede k zániku více než dvou set pracovních míst, ačkoliv stěžovatelka tato pracovní místa a vůbec celou výrobu obuvnických komponentů více než dvacet let udržela v provozu.

11. Stěžovatelka konečně upozornila i na to, že zcela stranou pozornosti obecných soudů zůstala otázka vydržení. Přitom již doručením dopisu ze dne 2. května 2002 stěžovatelce došlo k uzavření smlouvy ohledně majetku, který byl jako jeden celek nabízen v rámci veřejné obchodní soutěže a stěžovatelka se tak stala vlastníkem veškerého majetku, jenž byl jako celek předmětem veřejné obchodní soutěže, tedy také předmětných nemovitostí, ohledně kterých byla kupní smlouva uzavřena dne 14. května 2002. Teprve dopisem ze dne 18. května 2012, doručeným stěžovatelce dne 22. května 2012, vedlejší účastník, jako nový konkurzní správce úpadce Svit a.s. Zlín, stěžovatelce sdělil, že pojal nemovitosti ve vlastnictví stěžovatelky do konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín, a to s lakonickým odůvodněním o "neplatnosti nabývacího titulu". Vedlejší účastník svém sdělení doručil stěžovatelce zřetelně po uplynutí desetileté vydržecí doby od nabytí nemovitostí stěžovatelkou, jejíž vlastnictví, až do obdržení dopisu od vedlejšího účastníka, nebylo nikdy a nikým zpochybněno.

12. Stěžovatelka zdůrazňuje, že v roce 2002 nebyla účastníkem konkurzního řízení vedeného na majetek úpadce Svit a.s. Zlín, takže jí nemohla a nebyla doručována žádná soudní rozhodnutí vydaná konkurzním soudem; stěžovatelka byla pouze subjektem, který měl zájem o nabytí majetku, a to i majetku z konkurzní podstaty úpadce Svit a.s. Zlín, přičemž pro jeho nabytí splnila všechny podmínky, které byly po ní tehdy požadovány. Stěžovatelka zajisté nemůže ke své tíži nést případná pochybení Ing. Raise, tehdejšího věřitelského výboru úpadce Svit, a.s. Zlín, konkurzního soudu či katastrálního úřadu, neboť ve vztahu ke všem těmto subjektům neměla jakoukoliv dozorovou či kontrolní pravomoc; naopak všechny tyto subjekty, které by měly znát právo, svým postupem v roce 2002 utvrdily stěžovatelku v tom, že všechno je v souladu se zákonem a tedy v pořádku. Podle stěžovatelky je proto tristní, že nyní obecné soudy svými rozhodnutími, vydanými po více než dvaceti letech od uskutečnění veřejné obchodní soutěže, hodlají stěžovatelku připravit o vlastnictví nemovitostí, což stěžovatelka vnímá jako ,,sofistikované zdůvodnění zjevné nespravedlnosti". V právním státě přece není možné, aby vyhrála veřejnou obchodní soutěž, splnila všechny její podmínky, řádně zaplatila kupní cenu, a poté po více než 20-ti letech o část majetku přišla jen proto, že si to určitá skupina lidí přeje, a to taková, která chce na místě dnešních budov, na místě stále fungující obuvnické výroby, postavit parkovací dům pro plánované obchodní centrum. Stěžovatelka se přitom o majetek nabytý v roce 2002 řádně starala a stará, z nemovitostí platí daň z nemovitostí, hradí jejich pojištění, opravy a údržbu, a především v nemovitostech stále provozuje výrobu obuvnických komponentů, která dává práci více než dvěma stům zaměstnanců.

III. Vyjádření účastníků řízení a vedlejšího účastníka řízení

13. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníků řízení a vedlejšího účastníka řízení, jimž poskytl předmětnou ústavní stížnost včetně několika doplnění, jakož i zaslání příslušného spisového materiálu. Jen pro úplnost doplňuje, že další doplnění ústavní stížnosti stěžovatelky ze dne 27. 12. 2022 již účastníkům nezasílal, jelikož neobsahovalo nic pro věc zásadního a Ústavní soud z něj při argumentaci nevycházel.

14. Nejvyšší soud ve svém vyjádření odmítl tvrzení stěžovatelky, že svévolně nevypořádal jí položené dovolací otázky. Z jeho rozsudku z 31. května 2022 je prý naopak patrno, že řádně odpověděl na všechny dovoláním otevřené (předestřené) právní otázky, přičemž tak (při zohlednění celkové délky řízení před obecnými soudy) naopak učinil (jak se výslovně podává z odstavce 43. rozsudku Nejvyššího soudu z 31. května 2022) v nadstandardním rozsahu a znovu se vyjádřil i k těm otázkám, které zodpověděl ve svém prvním (zrušujícím) rozsudku v této věci ze dne 30. dubna 2019, č. j. 29 Cdo 3071/2018- 287. Z textu, jímž stěžovatel tuto pasáž ústavní stížnosti uzavírá (z prohlášení, že jeho řádně podanému a podrobně odůvodněnému dovolání mělo být vyhověno, protože je důvodné) je naopak patrno, že stěžovatelka zaměňuje vypořádání dovolací argumentace s požadavkem, aby ve sporu uspěla, což dozajista není totéž.

15. K otázce zpochybnění obchodní veřejné soutěže s časovým odstupem, k souhlasu konkursního

soudu se zpeněžením a k okamžiku nabytí vlastnictví v obchodní veřejné soutěži Nejvyšší soud zejména uvedl, že ústavní stížnost je potud opět jen opakováním jiného názoru stěžovatelky v rovině podústavního práva a ani se nepokouší polemizovat se závěry ustálené judikatury představované rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. února 2016 sp. zn. 31 Cdo 4001/2013, uveřejněným pod číslem 22/2017 Sb. rozh. obč., na nějž Nejvyšší soud odkázal. Taková argumentace stěžovatelky prý nemá žádný ústavní rozměr.

16. K výhradě, že stěžovatelka nemůže být po 20 letech zklamána ve své důvěře v legitimní očekávání, poukazuje Nejvyšší soud na to, že nemovitosti jsou (znovu) sepsány v konkursní podstatě od 1. května 2012 a řízení o vylučovací žalobě probíhá od roku 2013. Závěry přijaté v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2022 k otázce, zda stěžovatelka mohla legitimně očekávat, že vlastnické právo k převáděným nemovitostem získá bez souhlasu konkursního soudu dle § 27 odst. 2 věty první části věty před středníkem zákona o konkursu a vyrovnání (bez zřetele k tomu, zda v domnění, že jde jen o podmínku účinnosti kupní smlouvy) a zda v situaci, kdy bylo prokázáno uzavření kupní smlouvy již 14. května 2002, mohla vnímat souhlas konkursního soudu se zpeněžením předmětných nemovitostí ze dne 5. června 2002 alespoň jako souhlas následný, odpovídají skutkovým závěrům a neodporují judikatuře Nejvyššího soudu ani judikatuře Ústavního soudu k legitimnímu očekávání a omluvitelnosti omylu. Argumentace stěžovatelky podle Nejvyššího soudu představuje především pokračující polemiku se skutkovými a právními závěry obecných soudů v rovině podústavního práva, jejichž přehodnocení Ústavnímu soudu nepřísluší. Nejvyšší soud tudíž uvedl, že ústavní pořádek České republiky nebyl jeho postupy ani rozhodnutím porušen; totéž podle přesvědčení Nejvyššího soudu platí i ve vztahu k rozhodnutím konkursního soudu a odvolacího soudu.

17. Vrchní soud v Olomouci ve svém vyjádření uvedl, že konkursní soud neudělil souhlas s prodejem mimo dražbu jako souhlas následný s již uzavřenou (konkrétní) kupní smlouvou (ze dne 14. 5. 2002), a že stěžovatelka tento souhlas konkursního soudu ani jako souhlas následný nemohla vnímat. Nelze proto učinit závěr, že v daném případě mohla jednat v omluvitelném právním omylu, který by zakládal její dobrou víru, a tedy i oprávněnou držbu. Výkladem ustanovení § 281 a následujících zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, se odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) skutečně nezabýval, jak je mu stěžovatelkou rovněž vytýkáno, neboť argumentaci, že správce konkursní podstaty vůbec nepotřeboval souhlas konkursního soudu s tím, aby zpeněžil majetek podstaty prodejem mimo dražbu proto, že zpeněžení majetku úpadkyně bylo realizováno podle § 281 a násl. obchodního zákoníku, uplatňuje stěžovatelka až v podané ústavní stížnosti.

18. Krajský soud v Brně zcela odkázal na odůvodnění svého rozsudku.

19. Vedlejší účastník řízení před Ústavním soudem prostřednictvím zmocněného advokáta ve vyjádření zejména uvedl, že stěžovatelka v rámci nové ústavní stížnosti jen opakuje své námitky, které uvedla již v prvotní ústavní stížnosti a s nimiž se Ústavní soud vypořádal usnesením, kterým takovou ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Proto musí tato její nová stížnost být znovu odmítnuta, neboť prý představuje pouhé opakování argumentace, která byla uvedena v první ústavní stížnosti. Po věcné stránce prý nepřináší aktuální ústavní stížnost nic nového. Dále vedlejší účastník namítl, že považuje za nepřípustné doplňování ústavní stížnosti po lhůtě k jejímu podání. Stěžovatelka však i po této lhůtě, která jí skončila dne 24. 8. 2022, ústavní stížnost doplnila, a to konkrétně podáními ze dne 29. 8. 2022, ze dne 9. 9. 2022 a ze dne 27. 10. 2022. K těmto doplněním, učiněným opožděně, tudíž nelze přihlížet. Avšak ani v případě doplnění ze dne 23. 8. 2022 nelze vyloučit, že bylo Ústavnímu soudu doručeno rovněž po lhůtě k podání ústavní stížnosti, což by měl Ústavní soud příslušným způsobem vyhodnotit.

20. Potud procesní důvody, které by měly podle vedlejšího účastníka Ústavní soud vést k odmítnutí

podané ústavní stížnosti, včetně jejích doplnění. K věcné stránce ústavní stížnosti je ve vyjádření uvedeno, že stěžovatelka opakovaně brojí proti skutkovým a právním závěrům, ke kterým dospěly soudy v předcházejících řízeních. Jakkoliv se sice Nejvyšší soud problematikou, zda souhlas konkursního soudu dle § 27 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání měl být udělen jako předchozí, či zda postačovalo udělení souhlasu následného, v napadeném rozsudku na okraj zabýval, nebyl takový závěr stěžejní pro jeho rozhodnutí. Nejvyšší soud totiž napadený rozsudek založil na závěru, že konkursní soud souhlas s prodejem nemovitostí neudělil vůbec, takže posuzování, zda by se mělo jednat o souhlas předchozí, či zda by postačoval souhlas následný, v dané věci pozbylo na významu. Nejvyšší soud v daném směru podotkl, že stěžovatelka nemohla (v souladu se zásadou vigilantibus iura scripta sunt) v rozhodné době legitimně očekávat, že vlastnické právo k převáděným nemovitostem získá bez souhlasu konkursního soudu dle § 27 odst. 2 věty první části věty před středníkem zákona o konkursu a vyrovnání. Současně bylo zjištěno, že souhlas konkursního soudu, který byl vydán dne 5. 6. 2002 (tedy až poté, co dne 14. 5. 2002 mělo dojít k uzavření kupní smlouvy) a který stěžovatelka označovala za rozhodný ve vztahu k naplnění podmínek dle § 27 odst. 2 citovaného zákona, nemohl být stěžovatelkou vnímán ani jako souhlas následný, neboť je z jeho obsahu zjevné, že konkursní soud v jeho rámci teprve vymezoval podmínky budoucího prodeje, tedy aniž by věděl, že nějaká kupní smlouva již byla uzavřena. Vzhledem ke všem argumentům uvedeným shora pokládá vedlejší účastník podanou ústavní stížnost stěžovatelky za "zcela neopodstatněnou".

IV. Odložení vykonatelnosti napadených rozhodnutí a některé další procesní otázky

21. Usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2022 sp. zn. II.ÚS 2323/22 byla na návrh stěžovatelky odložena vykonatelnost napadených rozhodnutí. Nejvyšší soud ve výše uvedeném vyjádření položil otázku, zda odklad vykonatelnosti nevyvolal u účastníků řízení a vedlejšího účastníka (zejména však u stěžovatelky) nesprávnou představu o jeho účincích, neboť vylučovací žaloba podle ustanovení § 19 zákona o konkursu a vyrovnání je svou povahou žalobou určovací a rozsudek, jímž soud takové žalobě vyhoví, se nevykonává. Jestliže Ústavní soud zamýšlel (ve shodě se záměrem stěžovatelky) zajistit, aby po dobu trvání řízení o ústavní stížnosti vedlejší účastník nemovitosti nezpeněžoval, pak toho podle Nejvyššího soudu vydaným usnesením nedosáhl a měl by zvolit jiné řešení.

22. K tomu Ústavní soud souhlasně podotýká, že samozřejmě zamýšlel ve shodě se záměrem stěžovatelky zajistit, aby po dobu trvání řízení o ústavní stížnosti vedlejší účastník nemovitosti nezpeněžoval. Nemohl zvolit jiné řešení, protože vykonatelnost může odložit jen u ústavní stížností napadených rozhodnutí a pouze na návrh stěžovatele. Z usnesení o odložení vykonatelnosti je však dostatečně zřejmé, co je jeho účelem (zpeněžení předmětného majetku by znamenalo v dané fázi řízení závažný zásah do základních práv stěžovatelky) a každé jednání, vedené s takovým úmyslem by zjevně nebylo bona fide.

23. Dále je nutno reagovat na názor vedlejšího účastníka řízení, který z judikatury Ústavního soudu vyvozuje, že Ústavní soud nemůže přihlédnout k námitkám stěžovatelky v rámci této ústavní stížnosti (podané po odmítnutí předchozí ústavní stížnosti v zachované lhůtě), kterými se prý fakticky domáhá přehodnocení právních závěrů Ústavního soudu v usnesení ze dne 16. 8. 2022 sp. zn. I. ÚS 1937/22, jímž byla ústavní stížnost téže stěžovatelky odmítnuta jako zjevně neopodstatněná. Jinými slovy řečeno, v případě, že stěžovatelka v rámci nové ústavní stížnosti opakuje své námitky, které uvedla v prvotní ústavní stížnosti a s nimiž se Ústavní soud již vypořádal usnesením, kterým takovou ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost, musí být tato její nová stížnost znovu odmítnuta. Dále vedlejší účastník namítl údajně nepřípustné a opakované doplňování ústavní stížnosti po lhůtě k jejímu podání.

24. Ústavní soud konstatuje, že vedlejší účastník ve svém posouzení věci "překonává" stávající judikatorní východiska a praxi Ústavního soudu. Na jednu stranu stěžovatelka podle něj vůbec nesmí opakovat žádné své ústavněprávní argumenty, na druhou stranu nesmí ani doplnit stížnost po lhůtě.

A kdyby uvedla něco zcela nového, jistě by to vytkl jako nepřípustné novum. Takové striktní pojetí je absurdní a zbavovalo by stěžovatele vůbec možnosti v ústavní stížnosti argumentovat, ačkoliv byla podána řádně a včas. Ke druhé námitce lze jen stručně uvést, že v praxi Ústavního soudu se obecně připouští možnost doplňování ústavněprávní argumentace i po uplynutí lhůty pro její podání.

25. Námitka první se opírá o nález sp. zn. II.ÚS 625/11, kde bylo zejména vysloveno, že "překážka věci rozhodnuté (….) se totiž omezuje toliko na věci, o kterých bylo rozhodnuto nálezem, nikoliv usnesením. Z toho však nelze vyvozovat závěr, že se takovýmto podáním vytváří pro stěžovatele procesní prostor, aby se za předpokladu, že mezitím nedošlo k uplynutí lhůty podle § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, mohl domoci přehodnocení podle jeho názoru nesprávných právních závěrů Ústavního soudu obsažených v jeho původním usnesení v téže věcí. Nemožnost takovéhoto přehodnocení totiž vyplývá z nepřípustnosti opravného prostředku jak proti nálezům, tak proti usnesením. Opodstatněnost ústavní stížnosti tak může Ústavní soud posuzovat jen ve vztahu k námitkám novým, jež v předchozím řízení nebyly předmětem jeho věcného posouzení."

26. Citované nepochybně platí, ale ne bez dalšího. Ostatně Ústavní soud konstantně judikuje, že je vázán petitem, nikoliv odůvodněním; to sice standardně chápe jako nevázanost pouze ústavněprávní kvalifikací námitek stěžovatelů, ale v praxi Ústavního soudu se vyskytly i případy, kdy vyhověl na základ jiných námitek, než stěžovatel uplatnil, srov. např. nález sp. zn. II.259/05. Každý případ je však jak známo jiný a ve zkoumané věci došlo ke specifické situaci, kdy po mnoha (přípustných, jak uvedeno výše) doplněních by bylo velmi obtížné perfekcionistcky vyhledávat, co je zcela nový argument, co jen jinými slovy rozvedený nebo zpřesněný; taková sofistikovaná textová analýza není na místě a ve svém důsledku by byla kontraproduktivní a v nesouladu se zásadou hospodárnosti a efektivity řízení. Obecně lze konstatovat, že pokud jsou všechna podání stěžovatelky posuzována jako celek, návrh jako nový ve smyslu výše uvedených požadavků obstojí.

27. Ústavní soud musí mít na zřeteli především svůj úkol ochránce ústavnosti; zjištění samotného Ústavního soudu z obsahu ústavní stížnosti, stejně jako argumentace konkrétního stěžovatele může upozorňovat na závažné porušení ústavně zaručených práv a svobod a jejich ochrana musí mít přednost před veškerými procesními formalismy. V dané věci prostě Ústavní soud zaujal nový pohled na daný případ se znalostí celé šíře věci.

V. Ústavněprávní posouzení věci

28. Ústavní stížnost je důvodná.

29. V materiálně chápaném právním státě je předpokladem výklad právních předpisů, odpovídající myšlence spravedlnosti a převažujícím hodnotám ve svobodné společnosti. Základní povinností soudů je vzít v úvahu a odpovědně zvážit veškeré okolnosti a zvláštnosti individuálního případu, aby jejich rozhodnutí nebylo pouze formálně správné, ale zejména spravedlivé.

30. Ve zkoumaném případě se stěžovatelka přihlásila do vyhlášené veřejné obchodní soutěže, bylo jí sděleno, že její nabídka byla ze strany vyhlašovatelů vyhodnocena jako nejvýhodnější, a celý průběh soutěže byl potvrzen příslušným věřitelským výborem. Došlo k uzavření smlouvy ohledně majetku, který byl nabízen a stěžovatelka se tak v souladu s tehdy účinnými právními předpisy stala jeho vlastnicí. Zaplatila kupní cenu a o nabytý majetek řádně v dobré víře pečovala a rozvíjela jej.

31. Po deseti letech, ve kterých nikdo její vlastnictví nezpochybňoval, nový konkurzní správce úpadce Svit, a.s. Zlín sdělil, že pojal nemovitosti ve vlastnictví stěžovatelky znovu do konkurzní podstaty úpadce, a to s odvoláním na prý neplatný nabývací titul. Důvodem byla neexistence předchozího (či alespoň následného) souhlasu konkusního soudu, jak je ze shora podrobně uvedené narativní části tohoto nálezu patrné. Nyní, po více než dvaceti letech od nabytí majetku a rocích komplikovaného

soudního sporu má tedy stěžovatelka o jeho klíčovou část přijít.

32. Jak Ústavní soud již vyslovil (např. v nálezu sp.zn. I. ÚS 535/2000), ústavní zásada právního státu předpokládá, že se stát vůči občanům chová v souladu s povinnostmi, které sám sobě stanovil, přičemž občan na základě principu právní jistoty má právo se spolehnout na věrohodnost státu při plnění jeho závazků. Vychází-li Ústavní soud často z maximy, že neznalost zákona neomlouvá, která v plné své tíži dopadá na veškeré subjekty, tedy i na fyzické osoby, musí tím více dopadat na takové subjekty, které s ohledem na své poslání mají povinnost znát právo, a to především v oblasti, které se jejich činnost bezprostředně dotýká.

33. V roce 2002 všechny zainteresované subjekty, tj. tehdejší správce konkurzní podstaty úpadce, tehdejší věřitelský výbor, konkursní soud (Krajský soud v Brně), jakož i katastrální úřad svými úkony a rozhodnutími utvrdily stěžovatelku v tom, že nabyla předmětný majetek řádně, v souladu s tehdy platnou a účinnou právní úpravou. Všechny tyto orgány tedy dobře znaly a aprobovaly způsob, jakým byl majetek úpadce Svit a.s. Zlín zpeněžován a jak s ním poté bylo po dlouhá léta nakládáno.

34. Ústavní soud zde souhlasí se stěžovatelkou, že v demokratickém právním státě není možné, aby postupy a úkony z roku 2002 tehdejšího konkursního správce, tehdejšího věřitelského výboru, konkursního soudu a katastrálního úřadu, byly při rozhodování obecných soudů v letech 2016 až 2022 v této věci vyloženy k tíži stěžovatelky, která počínání těchto subjektů nemohla v roce 2002 ostatně nijak ovlivnit, a která v souvislosti s nabytím majetku a jeho užíváním plnila všechny své povinnosti.

35. Za této situace nepovažuje Ústavní soud z ústavněprávního hlediska za potřebné zkoumat, zda a kdy byl souhlas konkursního soudu udělen a v jaké podobě byl nezbytný, jelikož stěžovatelka nemůže být po více než dvaceti letech ve své důvěře a ve svém legitimním očekávání zklamána. Ve zkoumaném případě se navíc jednalo o zřejmě nepříliš přehlednou a systematickou právní úpravu, k níž ještě v dobách, kdy byl předmětný právní úkon učiněn, přistupoval nedostatek konstantní judikatury. Jen pro úplnost lze dodat, že v tomto směru nejsou od věci úvahy, vyjádřené v původním (Nejvyšším soudem zrušeném) rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. března 2018 č. j. 10 Cmo 3/2017-238, jenž stěžovatelce vyhověl a rovněž ji tak podpořil v jejím přesvědčení, že s daným majetkem nakládá oprávněně.

36. Ústavní soud zde odkazuje na nález sp. zn. I. ÚS 458/06, v němž se mimo jiné judikuje: "Legitimní očekávání ve smyslu ustanovení čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě je nejen podle judikatury Ústavního soudu (např. nálezy ve věcech sp. zn. Pl. ÚS 2/02, publikovaném pod č. 278/2004 Sb., IV. ÚS 525/02, in: Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 31, str. 173, I. ÚS 185/04, in: Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 34, str. 19), ale i podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutí ve věcech Beyeler proti Itálii ze dne 5. 1. 2000, Zwierzynski proti Polsku ze dne 16. 6. 2001), integrální součástí ochrany majetkových práv."

37. Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutí ve věci Broniowski proti Polsku ze dne 22. 6. 2004) pojem "majetek" ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě má autonomní rozsah, který není omezen na konstituovaná vlastnictví hmotného jmění a není závislý na formální kvalifikaci vnitrostátním právem. Pro účely tohoto ustanovení jsou za "majetková práva", resp. "majetek" považována také další práva a zájmy tvořící aktiva (např. pohledávky), na základě jejichž existence může stěžovatel tvrdit, že na jejich splnění má přinejmenším legitimní očekávání (ésperance legitime/legitimace expectation)

38. Dalším stěžejním důvodem pro vyhovění ústavní stížnosti je preference ústavní koncepce, stanovící pro případ, kdy existuje více možností výkladu určitého právního předpisu či některého jeho ustanovení, povinnost přihlížet v prvé řadě zejména k účelu právní úpravy. Teleologická

interpretace je tedy metodou, která zjišťuje smysl konkrétního právního předpisu pomocí účelu, pro který byl přijat, aby jeho aplikací bylo možno dosáhnout účelu, který zákonodárce zjevně sledoval.

39. Ratio legis insolvenčního řízení nespočívá v povinnosti minuciózně zkoumat právní čistotu veškerých úkonů, proběhlých jako v dané věci třeba před mnoha lety, ale v co nejrychlejším a spravedlivém uspokojení věřitelů. V daném případě byl majetek úpadce již prodán a tím, že bude podruhé prodáván jiným správcem se nijak rychlost a spravedlnost uspokojení věřitelů nezlepší. Postupem soudů tak došlo k dotčení právní jistoty a legitimního očekávání stěžovatelky, která se nyní nachází ve svízelné situaci kvůli (údajnému) pochybení ve věci před lety rozhodujících orgánům veřejné moci.

40. Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 520/06 především zdůraznil, že ke znakům právního státu neodmyslitelně patří hodnota právní jistoty a z ní vyplývající princip ochrany důvěry občanů v právo, které jsou v nejobecnější podobě obsaženy v čl. 1 odst. 1 Ústavy. Povaha materiálního právního státu přitom obsahuje rovněž s ním spjatou maximu, podle níž, jestliže někdo jedná v oprávněné důvěře v nějaký zákon a v právo vůbec, nemá být v této své důvěře zklamán.

41. Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že obecné soudy rozhodující ve věci porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu a na spravedlivý proces, zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z uvedených důvodů bylo ústavní stížnosti vyhověno, v souladu s ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. V dalším průběhu řízení budou obecné soudy vázány nosnými důvody nálezu Ústavního soudu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)